

ГАСПАДАРЫ

БЫЦЬ ПЕРШАПРАХОДЦАМІ

Самае надзейнае рабочае месца для вяскоўца — на зямлі

Спорава вядома на ўсю краіну найперш дасціпнасцю і гумарам сваіх людзей. Нездарма ж тут прапісаўся фестываль «Спораўскія жарты». Яшчэ вёска знакамітая возерам, якое спагон веку карміла мясцовых жыхароў. Спораўцы — народ асаблівы, заўсёды маюць сваё меркаванне. У іх, дарэчы, калгас некалі апошнім не толькі ў раёне і вобласці, можа, нават у краіне арганізоўвалі. Яны, што называецца, умелі трымаць паўзу.

Кавалак зямлі

На жаль, і гэтая самабытная вёска церпіць у выніку наступстваў урбанізацыі. Людзей становіцца меней, дзеці тэйтэйшых жыхароў з'яжджаюць у гарады. Сёння ў Спораўскім сельсавеце крыху больш за паўтары тысячы насельніцтва. Асноўная частка працаздольных вяскоўцаў занятая ў мясцовым сельгаспрадпрыемстве. Іншыя працуюць у лясніцтве, на меліярацыі, на аб'ектах сацыяльна-культурнага прызначэння, у арандатара на возеры... Але ў Спораве, напрыклад, няма ніводнага прыватнага прадпрыемства, ніхто нават не спрабаваў распачаць сваю справу.

Таму Васіль і Наталля Шчурко ў нейкім сэнсе першапраходцы. Яны ўзялі тры гектары зямлі ды заняліся вырошчваннем ягад. І няхай для пачатку арганізавалі рабочыя месцы толькі для сябе (у сезон, праўда, наймаюць зборшчыкаў з ліку беспрацоўных), трэба ж было з нечага пачынаць. Раней Васіль ездзіў на заробкі ў Расію, працаваў на будоўлях. Наталля, як штатдзетная маці, займалася выхаваннем дзяцей. З часам галаве сям'і надакучыла такая работа: у вечных раз'ездах, харчаванне ўсухамятку, пражыванне далёка не ў апартаментх. І калі на маладосці можна так-сяк трымаць апісаны рэжым жыцця, то з часам наступае пераасэнсаванне, і гэта становіцца непрымальным. Вось і вырашылі на сямейнай нарадзе заняцца маленькай уласнай справай на сваім кавалаку зямлі.

Цяпер узяць зямлі на патрэбы асабістай падсобнай гаспадаркі не складана. Аформілі неабходныя дакументы ў сельскім Савеце. Аказалася, як штатдзетная сям'я яны нават пэўныя льготы маюць. Словам, атрымалі тры гектары зямлі. Першы год два адвялі пад маліны, адзін — пад клубніцы. Маліны тады не ўрадзілі, вялікая частка ўраджаю вымакла. Цяпер севазварот памянлі, ужо два гектары засаджаны клубніцамі і адзін малінамі.

На сям'ю хапае

— Скажаць, што раней не вельмі ўяўлялі сабе цяжкасці, з якімі давядзецца сутыкнуцца, — амаль нічога не сказаць, — разважае Васіль Шчурко. — Напачатку спрабавалі збіваць ураджай ў сябе, звярталіся ў нарыхтоўчыя арганізацыі, да прыватнікаў. Толькі час патрацілі і сродкі. Паступова прыйшлі да ўсведамлення, што зарабіць нейкую капейку можна ў тым выпадку, калі завяжеш ягады ў Маскву.

Летась гаспадар вазіў клубніцы ў сталіцу Расіі. І калі на тамтэйшых рынках адладжана сістэма збыту, скажам, для фермераў і гаспадароў з Малдовы, то нашаму чалавеку трэба ўвесь час быць першапраходцам. Але ўсё роўна, нягледзячы на ўсе фармальныя і нефармальныя траты, там рэалізуюцца ўраджай выгадна. Вядома, на зямлі вялікіх грошай не заробіш, але ж на ўтрыманне сям'і хоціць.

— Бывалі перыяды, мы ледзь не ў роспач упадалі, — дапаўняе мужа Наталля. — Мы запрашалі людзей з раённай службы занятасці на ўборку. Яны, дарэчы, вельмі добра працавалі. За збор ім плацілі ў разліку па рублі за кіло. А бралі ў нас у нарыхтоўчым пункце клубніцы па 80 капеек за кілаграм. Такім чынам, збіраць ураджай стала нявыгадна і мы перасталі збіраць. Прапаноўвалі ўсім ахвотным сабраць ягады бясплатна для сябе, такіх не знаходзілася, і частка іх зусім прапала ў полі.

Шкада, што ў нас не бяруць ягаду на замарозку, на вярэнне, — працягвае Наталля. — Тыя ж малочныя камбінацы, што ёгурты выпускаюць, нярэдка купляюць вітамінныя напаяльнікі за мяжой.

Пераадолець бар'еры і развівацца

Добра, што цяжкасці, з якімі давялося сустрэцца сужэнцам Шчурко на першым этапе, іх не спынілі. Яны маюць намер пераадолець перашкоды, прызвычаіцца да сітуацыі, навучыцца асновам бізнесу і развіваць сваю справу. Гаспадар набыў трактар і ўсю неабходную прычэпную тэхніку для апрацоўкі.

Старшыня Спораўскага сельскага Савета Аляксандр МАРТЫСЕВІЧ называе мужа і жонку Шчурко старанымі працаўнікамі. І гэтыя тры гектары, што яны ўзяліся апрацоўваць, даўно мазолілі вока мясцовай уладзе. Кавалак зямлі за вёскай быў нецікавы сельгаспрадпрыемству,



Наталля і Васіль ШЧУРКО.

даўно не апрацоўваўся, зарастаў пустазеллем. А цяпер зямля акультураная і даглядаецца. Калі ж стане больш гаспадароў, якія кормяцца з вырашчанага ўласнымі рукамі, то, можа, яны альбо такія, як яны, з часам адкрыюць прадпрыемствы па замарозцы, перапрацоўцы ягады. Пакуль мы гаворым, што падобных прадпрыемстваў не хапае. Але ж хтосьці павінен іх ствараць. Для гэтага патрэбна ініцыятыва, кампетэнтнасць і пэўныя ўкладанні. А гэта ўжо будучыя рабочыя месцы і падаткі.

Дарэчы, услед за Васіліём і Наталляй яшчэ адзін участак аформіў пад асабістую гаспадарку Леанід Пашкевіч. Леанід Васілевіч плануе вырошчваць буякі.

І хоць вяскоўцы, якія бяруць зямлю для асабістай падсобнай гаспадаркі, не падпадаюць пад статыстыку стварэння рабочых месцаў, па сутнасці, яны іх ствараюць, няхай нават і для сябе. Гэта самае надзейнае рабочае месца для вяскоўца — на зямлі.

Начальнік упраўлення па працы, занятасці і сацыяльнай абароне райвыканкама Людміла ЭСАНАВА паведаміла, што ўсяго за мінулы год на Бярозаўшчыне створана 195 рабочых месцаў:

— У адных яны, можна сказаць, атрымаліся паспяхова, справы адразу пайшлі ў гару, у іншых узніклі цяжкасці. Бізнес не заўсёды адразу бывае паспяховым, давядзецца яшчэ працаваць, прыкладаць пэўныя намаганні. Варта адзначыць, што добры старт узялі прадпрыемствы «НК-ТАТРАНС» і ЮСС. Першае таварыства з абмежаванай адказнасцю займаецца грузавымі перавозкамі, летась прыняло на работу адразу 13 чалавек. Другое ўяўляе сабой новую вытворчасць па рабоце з металам. Спецыялісты ЮСС выконваюць у тым ліку кавальскія работы, пачалі з шасці чалавек штату. Ёсць сярод новых прадпрыемстваў тыя, на якіх займаюцца прамысловасцю і грамадскім харчаваннем, ёсць гасцінны бізнес і фермерскія гаспадаркі. У мінулым годзе для арганізацыі прадпрымальніцкай дзейнасці субсіды атрымалі 11 беспрацоўных жыхароў раёна.

Святлана ЯСКЕВІЧ.

Бярозаўскі раён.

СВАЯ СПРАВА

ТЫСЯЧА ДОЛАРАЎ З СОТКІ

Цягам лютага бізнес-лэдзі сацыяльнага праекта ладзілі ў мястэчках Аршанскага раёна сустрэчы з аднавяскоўцамі, каб падзяліцца з імі ведамі пра «камерцыю на агародзе». Імправізаваныя семінары з прыхільнікамі ідэі арганізацыі ўласнай справы на зямлі сталі другім этапам праекта «Прадпрымальня землёўласніца». Аднадумцы ўжо сходу абмяркоўвалі, што вырошчваць, дзе ўзяць болей зямлі і калі пачынаць араць. У вёсцы Зубрэвічы, прынамсі, прайшло ўжо некалькі падобных сустрэч, якія назбіралі каля паўсотні ахвотных паспрабаваць сябе ў экалагічным бізнесе. Арганізатары праекта кажучы, што неўзабаве прадпрымальныя вяскоўцы бясплатна атрымаюць якаснае насенне, покрыўны матэрыял для раслін і апарат для вакуумавання прадукцыі.

Эксперымент са смакам грошай

Ужо сёлета ініцыятыўныя жанчыны пасадзяць на сваіх участках агуркі, кабачкі, гарбузы, цыбулю-парэй, бульбу элітных сартоў, галандскія клубніцы, часнок, спаржу. На кожным участку арганізатары праекта мяркуюць адпрацаваць па пяць культур, арыентуючыся на патрэбы рынку і магчымасці мясцовай зямлі. Пры гэтым яны заўважылі, што атрымаць ураджай ад некаторых раслін адразу ўвосень не ўдасца.

Часнок, напрыклад, дасць прыбытак толькі на наступны год, а спаржа ўвогуле будзе гатова да рэалізацыі праз тры гады. Пры гэтым кошт першай пасадкі гектара спаржы складзе 8000 долараў, што аграрыю-пачаткоўцу аднаму дакладна не па-

цягнуць. Затое і атрымаць праз тры гады з соткі спаржы можна да тысячы долараў. А цяпер перамножце лічбу на гектар. І пры ўсім гэтым насенне і абсталяванне ўдзельніцы атрымліваюць за так, не ўкладваючы ў праект ні капейкі.

— Гэта эксперыментальны праект. Калі ў вас не атрымаецца сабраць ураджай ўвосень, нічога страшнага, вы нічым не рызыкуеце. Аднак атрымацца проста павінна, бо з вамі будзе працаваць аграном, які раскажа і падкажа, што і чаму адбываецца з гароднінай, і як яе не страціць, — супакойвае ўдзельніц **выканавы дырэктар праекта «Прадпрымальня землёўласніца» Рыма ЕПУР.** — Калі вам ўдасца зарабіць на вырашчаным прадукце — вы і смак грошай адчуеце, і насенне налета вам застанеца, і наступным годам мы будзем далей выбудоўваць адносіны.

У сярэднім у кожнай з патэнцыйных бізнесвумен па 30 сотак зямлі. Гэтага дастаткова, каб вырасціць культуры, лічаць прафесіяналы аграбізнесу.

Пятрушка для сыраедаў, батончыкі з семак і чыпсы са спаржы

Чакаецца, што сацыяльны праект па вырошчванні гародніны перарасце ў другі па апрацоўцы і ўпакоўцы атрыманай экапрадукцыі.

Рыма Епур, як заўзятая прадпрымальнік, ведае, што экапрадукцыя вельмі цэніцца на рынку. Яна лічыць, што з часам можна будзе наладзіць і гатаванне салодкіх батончыкаў з семак на мёдзе. Тут вам для гэтага і гарбуз, і лён, і сланечнік. А са спаржы, вымачанай у спецыяльным расоле і пасля высушанай, атрымліваюцца гэтакія

своеасаблівыя чыпсы, якія вельмі папулярныя ў Кітаі.

— Адказнасць у праекце ўзаемная. Наша задача — даць якаснае насенне і дапамагчы рэалізаваць вырашчаны прадукт. А вам трэба сачыць за ростам культур і выконваць рэкамендацыі агранома і ментараў, якія будуць падказваць, як і што рабіць, — кажа Рыма Епур, звяртаючыся да ўдзельніц.

— Праект «Прадпрымальня землёўласніца» вельмі актуальны ў плане самазанятасці сельскага насельніцтва і развіцця ў яго эканамічнай актыўнасці, — упэўнены **Аляксандр ТРУХАН, дырэктар беларускага дзіцячага фонду, аднаго з арганізатараў праекта.** — Для фонду праект важны тым, што матывуе жанчын, якія выходзяць з дзяцей, ці апынуліся ў складанай жыццёвай сітуацыі і часова не ўдзельнічаюць у эканоміцы, на больш актыўнае і прадпрымальнае выкарыстанне свайго часу, рэсурсаў і зямлі.

Самазанятасць і супольная кааперацыя

Мяркуюцца, што разам з жыхарамі Зубрэвічаў да праекта далучацца ахвотныя і з суседніх вёсак. Абсталяванне для працы на зямлі і з агароднінай арганізатары мяркуюць акумуляваць у цэнтры падтрымкі прадпрымальніцтва (бізнес-інкубатары) у горадзе Барань, што ў Аршанскім раёне. Тут прафесіяналы будуць абрабляць вырашчаныя культуры і пры неабходнасці вакуумаваць іх. Цэх па перапрацоўцы агародніны, які з'явіцца дзесьці на скрыжаванні паміж Зубрэвічамі, Вусцем і Забалаццем, на думку арганізатараў, павінен стаць неад'емнай часткай рэалізацыі праекта.

Удзельніцы праекта «Прадпрымальня землёўласніца» будуць вырошчваць на Аршаншчыне часнок, спаржу і клубніцы

Толькі кааперацыя з аднадумцамі дасць перавагі і падчас вырошчвання якаснага ўраджаю, і пры яго рэалізацыі. З гэтай думкай прафесіяналаў згодны і **Андрэй КІРНЕЎ, старшыня Зубрэвіцкага сельсавета,** які заклікае сям'яны браць у карыстанне пустыя землі на вёсцы. Цяпер такія у Зубрэвічах да дзясятка участкаў па 15—20 сотак.

Аформіць зямлю для працы на ёй можна рознымі шляхамі, аднак найбольш проста — узяць яе ў арэнду на тры гады (у часовае карыстанне). На сям'ю даецца тры гектары. І гэтага больш чым дастаткова, каб папрактыкавацца.

— Мы ўсё жыццё саджаем, але ніхто яшчэ ад гэтага не разбагацеў, — кажа адзін з прысутных.

— Таму, што так, як прапануюць, ніхто ніколі гэтым не займаўся, — пераконвае старшыня. — Зямля будзе цаніцца, проста не ўсё гэта разумюць. Яна заўжды карміла людзей. Мы ўсе ад яе жывём.

— Той, хто дома мае агарод, нічога не прайграе, — упэўнены **Тарас ЯРОМІН, які працуе ў школе настаўнікам працоўнага навучання** і мае 50 сотак зямлі. — Я і сябе пракармлю, і лішкі прадам. Мне не цяжка і сабе заараць, і суседзям дапамагчы. А прадукцыі будзе больш.

Узрушаныя сям'яны пачынаюць абмяркоўваць, колькі трэба будзе заплаціць за апрацоўку зямлі, арэнду тэхнікі, колькі вады спатрэбіцца для паліва ды іншыя практычныя моманты. Так што па ўсім відаць, што праект, разлічаны на жанчын, якім будуць дапамагаць мужчыны, рухаецца ў правільным кірунку.

Ірына СІДАРОК.